

Управление на безопасността и здравето на работните места в ЕС — доказателства от Второто европейско проучване на предприятията относно новите и възникващите рискове (ESENER-2)

Европейски център за наблюдение на риска

Резюме

Автори: Ема Уодсуърт и Дейвид Уолтърс, Център за проучване на работната среда на Кардиф, Университет на Кардиф

Управление на проекта: Ксабиер Ирасторза, Европейска агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA)

Благодарности:

Бихме искали да изкажем благодарности на членовете на консултативния съвет на проекта, Кай Фрик, Фил Джеймс, Марина Ярвис и Ян Попма, за техните бележки по доклада и за изключително ценния принос към семинара по проекта. Освен това изказваме специални благодарности на Мел Евънс за нейното съдействие при организирането на семинара. И накрая, нашите благодарности на персонала на EU-OSHA за смислените коментари по време на проекта.

Настоящото резюме е възложено от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA). В него, включително в изразените мнения и/или заключения, се съдържа единствено мнението на авторите и не се отразяват непременно становищата на EU-OSHA.

**Europe Direct е служба, която ви помага да намерите отговори
на въпросите ви относно Европейския съюз**

Безплатен телефонен номер (*):

00 800 67891011

(*) Някои оператори на мобилни телефонни мрежи не позволяват достъп до номера, започващи с 00 800, или таксуват тези разговори.

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2018 г.

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, 2018 г.

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочва източника.

РЕЗЮМЕ

Целта на настоящото проучване е да извърши по-подробен анализ на данните от Второто европейско проучване на предприятията относно новите и нововъзникващите рискове (ESENER-2), които се отнасят до управлението на здравето и безопасността на работните места в Европейския съюз (ЕС). Проучването е възложено от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) и се основава на предходните констатации от анализите на ESENER-1 и ESENER-2 с оглед на:

- определяне на мерките, които може да насърчат по-високи нива на ангажираност по отношение на безопасността и здравето при работа (БЗР) между предприятията;
- определяне на видовете предприятия, при които е по-вероятно поемането на по-малко ангажименти и които следва да бъдат по-активно подкрепяни;
- подпомагане на отговорните за изготвянето на политики с оглед на оптималното използване на ограничените ресурси за предотвратяването на рискове за здравето и безопасността.

За да се постигне тази цел, като отправна точка нашето проучване взе предвид следните констатации от предходни анализи на данни на ESENER-1 и ESENER-2:

- Равнищата на прилагане на добри практики се различават според размера на предприятието и сектора.
- Основан на участието подход, подкрепен от сериозни ангажименти на ръководните органи за безопасност и здраве при работа, е най-тясно свързан с прилагането на добри практики на работното място в областта на превенцията.
- В допълнение и независимо от тази свързаност, съществуват разлики в равнищата на прилагане на добри практики между държавите.

Следователно по същество тези предходни анализи показаха, че различната местна, национална и международна среда, в която предприятията работят, оказва въздействие върху БЗР на работното място и управленските практики. Това предполага благоприятни условия за добра или подобрена практика. Въз основа на това извършихме вторичен анализ на данните от ESENER-2, както е изложено по-долу, и разгледахме нашите констатации в контекста на по-широката литература за управлението на БЗР и факторите, които подкрепят и възпрепятстват прилагането на добри практики на работното място.

В настоящия доклад:

1. създадохме съставни мерки на практика на работното място във връзка с ангажимента за управление на здравословните и безопасни условия на труд; управлението на рисковете за безопасността на работниците; управлението на рисковете за здравето на работниците; управлението на БЗР като цяло; както и управлението на рисковете за психо-социалното благосъстояние на работниците;
2. определихме видовете предприятия, които в по-голяма степен прилагат добри практики във връзка с всяка от тези мерки;
3. направихме сравнение на тези типологии, за да вземем предвид сходствата и разликите между факторите, свързани с високите нива на изпълнение във всяка област;
4. разгледахме допълнителните независими връзки между високите равнища на прилагане на добри практики и наличието на договорености за представителство и членство на работниците в държави, групирани по начин, който отразява в общи линии подобни регулаторни, трудови правоотношения и други свързани области;
5. проучихме мерките във връзка с ESENER-2, които могат да бъдат „маркери“ за слаба ангажираност по отношение на БЗР;
6. обсъдихме констатациите в контекста на по-общата литература и политическите им последици.

Методи

Като последващо ESENER-1, ESENER-2 представлява общоевропейско проучване сред предприятията за установяване на факти, което има за цел да предостави сравнима на национално ниво информация за начина, по който се управлява здравето и безопасността на работните места в Европа. Проучването беше извършено през 2014 г. в 36 държави: 28 държави членки на ЕС, плюс Албания, бивша югославска република Македония, Исландия, Черна гора, Норвегия, Сърбия, Швейцария и Турция. Проучването събра мненията и опита във връзка с рисковете по отношение на БЗР, практиките и политиките за ежедневно управление на здравето и безопасността, участието на работниците и източниците на подкрепа за „лицата с най-добри познания“ относно здравето и безопасността в близо 50 000 предприятия.

Като взехме предвид предишните анализи на ESENER-1 и ESENER-2, групирахме мерките от проучването ESENER-2 в такива, които описват добрите практики по отношение на нашето разбиране за мерките за ангажираност на ръководството по отношение на здравословните и безопасни условия на труд и управлението на рисковете за безопасността, здравето, БЗР като цяло и психосоциалното благосъстояние на работниците. След това бяха използвани многовариантни анализи, за да се отчетат връзките между високите нива на отчитане на прилагането на тези групи практики и следното: характеристики на предприятието; причини и трудности при решаването на проблемите във връзка със здравето и безопасността; използване на външни източници на информация за здравето и безопасността; договорености за представителство на работниците; както и държавата, в която предприятието е функционирало.

Констатации

Констатациите от нашия анализ са в съответствие с резултатите от предходното проучване ESENER-1 и данни от ESENER-2 и с по-общата литература. Те посочват, че отчетеното въвеждане на мерки за управление на рисковете предполага йерархия с най-високи нива на изпълнение по отношение на безопасността, последвано от здравния и накрая психосоциалния риск. Освен това предприятията с високи нива на прилагане в тези области и с ангажираност на ръководството към здравето и безопасността са:

- по-големите дружества, които често са част от по-голяма група (а не самостоятелно предприятие);
- тези в конкретни сектори (производствения и промишления сектор за управление на БЗР, услугите и общественения сектор за управление на психосоциалните рискове и производствения и публичния сектор за управление на БЗР);
- наясно, че трябва да управляват комбинация от традиционни (т.е. свързани с безопасността), здравни и психосоциални рискове;
- на мнение, че изпълнението на очакванията на работниците и служителите и поддържането или повишаването на тяхната производителност са основни причини за решаване на проблемите със здравето и безопасността (при изпълнение на законовите задължения и избягване на глоби и санкции, също свързани с високи нива на управление на БЗР и поддържане на репутацията им, свързано с високо равнище на управление на психосоциалния риск);
- тези, които използват външни източници на информация в областта на здравословните и безопасни условия на труд;
- тези, които са възложили безопасността и здравето при работа като основната задача на определено лице и са осигурили на това лице обучение по БЗР.

Освен това и независимо от тези други връзки, високи равнища на прилагане на добри практики бяха тясно свързани с договорености за представителство и участие на работниците и служителите и с държавата, в която предприятието упражнява дейност. По-конкретно:

- В предприятия, в които е била налице комбинация от мерки за представителство на работниците и висок управленски ангажимент по отношение на БЗР, е било над седем пъти по-вероятно съществуването на високи нива на прилагане на добри практики за управление на здравословните и безопасни условия на труд и почти пет пъти по-добри практики за управление на психосоциалните рискове, отколкото при предприятията, при които тази комбинация от фактори липсва.
- В предприятия от британските острови и от северните и южните/латински групи държави съществува по-голяма вероятност от прилагане на добри практики, отколкото при предприятията от други части на ЕС.

Данните от ESENER-2 показват, че отчетаните нива на прилагане на цялостен набор от индивидуални мерки, свързани с управлението на БЗР на работното място, обикновено са високи и на практика по-високи от отчетените в други проучвания, проведени сред предприятията в ЕС. Както при повечето телефонни анкети, при които от участниците се иска самооценка на собствените им дейности, двете основни причини за това са, на първо място, че най-вероятно извадката представлява „по-добра част“ от населението като цяло (т.е. делът на населението, който е най-ангажиран), и второ, когато от участниците се иска да извършат самооценка на собствените си резултати, те също са по-склонни субективно да ги надценяват, отколкото да ги подценяват. Въпреки това дори и сред тази извадка значителен минимален процент от отговорилите посочват, че тяхното предприятие не е извършило оценки на риска (23 %), нито е предоставяло обучение, свързано със БЗР (6 %). Това са обикновено микро- или малки предприятия, работещи в сектора на услугите, с ниска степен на изпълнение на БЗР и мерки за управление на психосоциалния риск.

Заклучения

Констатациите от нашия анализ съответстват на предходните изследвания. Те предполагат, че по-голямата част от предприятията отчетат изпълнението на много от мерките за управление на здравето и безопасността, които биха се очаквали от тези, които спазват европейските и национални разпоредби в тази област. Те обаче показват, че има възможност за подобрене във връзка както с прилагането на тези мерки на всички работни места, така и с използването на най-добрите практики на работното място.

Отново в съответствие с предишни констатации, нашите анализи също така показват, че добрата практика на управление на здравословните и безопасни условия на труд се подкрепя от волята и възможността на работодателите да осигурят компетентен подход въз основа на участие в управлението на БЗР:

- при който споразуменията за участие и ангажираност на работниците играят важна роля;
- който се основава на оценката на риска на работното място и на системите за прилагане за управление на така идентифицираните рискове;
- в съответствие с регулаторната рамка, която осигурява параметрите, в рамките на които това може да бъде извършено.

Тези ключови констатации се отнасят и до основните изисквания на настоящото законодателство на ЕС за здравословните и безопасни условия на труд. Както е установено със сигурност в предходните проучвания, предприятията, които имат възможност да отделят ресурси за тези въпроси е по-вероятно да имат както по-високи нива на добри практики в областта на БЗР, така и да разбират БЗР като основен фактор за успеха им в бизнеса. Това също така осигурява важна връзка с политиката на ЕС по отношение здравословните и безопасни условия на труд. От полза е да се отбележи, че най-новата политика на ЕС се стреми да продължи да подкрепя прилагането и функционирането на такива подходи във всички държави членки на ЕС. Последните изявления на ЕС, са показателни в този аспект. Стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г. набеляза предизвикателства за БЗР в ЕС, включително:

- подобряване на прилагането на съществуващите правила за здравословни и безопасни условия на труд, по-специално чрез подобряване на капацитета на микропредприятията и малките предприятия да въвеждат ефективни и ефикасни стратегии за предотвратяване на риска.

Видно от анализа в настоящия доклад, съществуват предприятия в рамките на ЕС, които вече го правят, но все още има възможности за значително подобрение. Това важи до голяма степен по отношение на по-малките фирми, като поради това нашите заключения представляват известна подкрепа за насоката на настоящите политики на ЕС. Те също така осигуряват целесъобразна позиция за изготвяне на бъдещи оценки в това отношение.

Рамката също така приканва към стратегии за:

- подобряване предотвратяването на свързаните с работата заболявания, като се обърне внимание на новите и нововъзникващите рискове, без съществуващите рискове да бъдат пренебрегвани.

Анализът ни на данните от ESENER-2 във връзка с управлението на психосоциалните рискове показва, че съществуват някои добри практики, приети в някои предприятия във връзка с нови и нововъзникващи рискове, но тук отново са предоставени строги указания за необходимостта от по-нататъшни подобрения, както и изводи, които трябва да бъдат направени по отношение на координацията на усилията за управление на нови рискове с тези, насочени към по-добре определени опасности и рискове, свързани с БЗР. По принцип нашите констатации показват, че наборът от добри практики в управлението на здравословните и безопасни условия на труд може да бъде разширен, за да има възможност ефективно да обхване нововъзникващите рискове, като в същото време разрешава проблемите, свързани със познатите такива.

В стратегическата рамка се посочва, че тези предизвикателства трябва да бъдат преодолени посредством няколко взаимосвързани стратегии, включително допълнително консолидиране на националните стратегии за здраве и безопасност, например чрез координация на политиките и взаимно обучение, което изисква практическа подкрепа за малките и микропредприятията за по-добро спазване от тяхна страна на правилата за здраве и безопасност, както и подобряването на правоприлагането от страна на държавите членки и опростяването на съществуващото законодателство, когато е уместно, като същевременно се запази високото равнище на защита на здравето и безопасността на работниците. Анализът на ESENER-2 показва, че тези политически съображения имат значение за настоящите практики, както и че представляват важен базов показател, посредством който да се извърши оценка на бъдещото въздействие на тези стратегии.

Други важни развития в политиката на ЕС, като например създаването на европейски стълб на социалните права, приет през юни 2017 г., както и съобщението на Европейската комисия през януари 2017 г. относно модернизиранието на законодателството и политиката на ЕС в областта на здравословните и безопасни условия на труд също предвиждат високи нива на защита на работниците от рискове за здравето и безопасността на работното място и настоятелно приканват държавите членки и работодателите да не се ограничават до спазване на минималните изисквания, за да се доближат възможно най-близо до работна среда без трудови злоупотреби и вредности. В тях се препотвърждава, че това означава не само прилагане на правилата, но и създаване на все по-усъвършенствани политики за здраве и безопасност с помощта на оценки на риска и диалог с работниците и предоставящите работата, като всички те следва да бъдат подкрепени с насоки и обратна връзка. Доказателствата от ESENER-2, анализирани в настоящия доклад, са пряко свързани с много от тези желани резултати и представляват основополагащ показател, спрямо който да се измерва тяхното развитие.

Ето защо е възможно да се очертае степента на полезно взаимодействие между настоящата политика и практиката, установени в анализа на ESENER-2, които предлагат доказателства за възможности за изграждане и консолидация на подобрения. В същото време е необходимо да се признае наличието на елементи от промяна в структурата на икономиката на ЕС, които не са ефективно измерени в анализа на данните, събрани в ESENER-2 и те също оказват въздействие върху съществуването на условия за предоставяне на добри практики. Както изтъкваме няколко

пъти в доклада, вероятно е повечето от данните, събрани в ESENER-2 да идват от анкетираните в относително стабилни и успешни организации. Анализът на тези данни не предоставя съществена информация относно здравословните и безопасни условия на труд в по-малко стабилни и успешни сектори на икономиката, които, според други икономически анализи, все повече преобладават в ЕС като цяло. Бъдещите проучвания ще трябва да отчетат този факт, ако имат амбицията да осигурят по-пълна представа за практиките в областта на здравословните и безопасни условия на труд в ЕС.

Въпреки това, като цяло, настоящият доклад и неговите анализ предоставя важна сравнителна картина на актуалното състояние във връзка с управлението на здравословните и безопасни условия на труд в държавите членки на ЕС, както и индикация за текущия контекст по отношение на държава, сектор и размер на предприятието, които имат значение за определянето му.

Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA) допринася за превръщането на Европа в по-безопасно, по-здравословно и по-продуктивно място за работа. Агенцията проучва, разработва и разпространява надеждна, балансирана и обективна информация за безопасността и здравето и организира общоевропейски кампании за повишаване на осведомеността. Основана от Европейския съюз през 1994 г. със седалище в Билбао, Испания, Агенцията обединява представители от Европейската комисия, правителствата на държавите членки, организации на работодателите и работниците и служителите, както и водещи специалисти от всички държави членки на ЕС и извън него.

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Santiago de Compostela 12, етаж 5

48003 Bilbao, Spain

Тел. +34 944358400

Факс: +34 944358401

Електронен адрес: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

<http://osha.europa.eu>

Publications Office